

Nuomonė dėl Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-2817 17 straipsnio 4-6 dalių nuostatų (2008 m.)

Daugumos Kolegijos narių nuomone, minėtos straipsnio dalys yra susiję su ypač pažeidžiamų asmenų teisių apsauga, tuo tarpu pateikiamos formuluotės yra prieštaringos, nevienareikšmiškai interpretuojamos. Todėl siūlytina jas tobulinti arba jų atsisakyti. (Tik 3 Kolegijos nariai visiškai pritarė siūlomoms formuluočms).

1. 17 straipsnio 4 dalis numato, kad „Asmeniui iki 14 metų ar asmeniui, teismo pripažintam neveiksniu, kastruoti ar sterilizuoti būtinas teismo leidimas“. Norėtume pažymėti, kad šioje dalyje aptariamos savo paskirtimi skirtingos medicininės intervencijos, taip pat skirtingos pacientų grupės, kurios, Kolegijos narių nuomone, reikalautų atskiro (skirtingo) reglamentavimo:

1.1. Daugumos Kolegijos narių nuomone, visų asmenų (įskaitant asmenis, teismo pripažintus neveiksniais ir nepilnamečius) kastracija gali būti atliekama tik esant medicininėms indikacijoms (pvz., kai lytinių liaukų veikla kelia pavojų asmens sveikatai ar gyvybei (sergant tam tikromis onkologinėmis ligomis)). Kastracija, atliekama neesant medicininių indikacijų, būtų laikoma grubiu žmogaus teisių pažeidimu.

1.2. Daugumos Kolegijos narių nuomone, nepilnamečių asmenų sterilizacija taip pat turėtų būti leidžiama tik esant medicininėms indikacijoms.

1.3. Kolegijos narių nuomonės dėl pilnamečių asmenų, teismo pripažintų neveiksniais, sterilizacijos išsiskyrė.

Dalis pasisakė už tai, kad neveiksnių asmenų sterilizacija taip pat kaip ir kastracija gali būti atliekama tik esant medicininėms indikacijoms.

Keli Kolegijos nariai pasisakė už sterilizacijos leistinumą suaugusiems neveiksniams asmenims ne tik esant medicininėms indikacijoms, bet ir tam tikrais išskirtiniais atvejais. Tačiau neveiksnių asmenų sterilizacija etiniu požiūriu yra ypač problemiška, todėl [įstatymo projekte](#) turėtų būti aiškiai apibrėžta, kokiomis aplinkybėmis gali būti atliekama ši intervencija, pvz., kai nėra kitų galimų patikimų priemonių nėštumui išvengti, galimas nėštumas kels grėsmę moters ir kūdikio sveikatai, ar moteris akivaizdžiai negalės auginti kūdikio bei atsižvelgiama į paties neveiksnaus asmens valią. Visas šias ir kitas aplinkybes turėtų įvertinti teismas. Panaši praktika egzistuoja daugelyje Europos valstybių, pvz., Prancūzijoje, Vokietijoje ar Šveicarijoje leidžiama išskirtiniais atvejais (pvz., kai jokios kitos kontraceptinės priemonės nebegali būti taikomos) su teismo leidimu (Justice, Rights and Inclusion for People with Intellectual Disability. Inclusion Europe, 2007).

2. 17 straipsnio 5 dalis numato, kad „Jei yra nesutarimų tarp nepilnametės iki 16 metų ir jos atstovų dėl nėštumo nutraukimo operacijos, ši operacija atstovo prašymu gali būti atlikta tik su teismo leidimu. Dėl tokio leidimo į teismą kreipiasi nepilnametis pacientas arba jo atstovas“.

Dauguma Kolegijos narių išreiškė susirūpinimą, ar pirmasis šios dalies teiginys nesuponuoja prievartinio nėštumo nutraukimo, t. y., ar šios nuostatos įtvirtinimas neleis nutraukti nėštumo nepilnamečiui iki 16 m., jei ji sieks išsaugoti kūdikį, tuo tarpu atstovai prašys atlikti nėštumo nutraukimą.

Dalis Kolegijos narių išreiškė nuostatą, kad iki 18 metų nepilnametės nėštumo nutraukimas galėtų būti atliekamas tik dėl medicininių indikacijų (jei kyla grėsmė motinos ar vaiko sveikatai/gyvybei).

3. 17 straipsnio 6 dalis numato, kad „Moteriai, teismo pripažintai neveiksnia, nėštumo nutraukimo operacija gali būti atlikta tik su teismo leidimu. Dėl tokio leidimo į teismą kreipiasi sveikatos priežiūros įstaiga, paciento atstovas“. Kolegijos narių nuomonės dėl šios dalies nuostatų išsiskyrė:

3.1. Dalis Kolegijos narių nepritarė šiai nuostatai, kadangi ji sukuria prielaidas prievartiniam nėštumo

nutraukimui moterims, teismo pripažintų neveiksniomis.

3.2. Keli Kolegijos nariai siūlė ir neveiksnioms moters nėštumo nutraukimui taikyti panašius leistinumo kriterijus, kaip ir sterilizacijos atveju, t. y., leisti nutraukti nėštumą ir neesant tiesioginių medicininių indikacijų tam tikrais išskirtiniais atvejais (pvz., skiriami medikamentai, turintys fetotoksinį poveikį). Visas aplinkybes tokiu atveju turėtų įvertinti teismas.

Tikimės, kad Kolegijos narių nuomonės padės Įstatymo projekto rengėjams pasirinkti optimalus svarstomų sričių reglamentavimo būdą. Esame pasirengę ir toliau dalyvauti šių klausimų svarstymuose, diskusijose.